

“Dios no viene a librarnos de los problemas, que siempre surgen, sino a salvarnos del verdadero problema: la falta de amor. Esta es la causa profunda de nuestros males personales, sociales, internacionales y ambientales. Pensar solo en uno mismo es el padre de todos los males”.

(Papa Francisco)

Fortalecer la educación de los hijos

Francisco no quiere que los padres se obsesionen queriendo controlar todas las situaciones que sus hijos pueden experimentar: *“Si un padre está obsesionado por saber dónde está su hijo y por controlar todos sus movimientos, sólo buscará dominar su espacio. De ese modo, no lo educará, no lo fortalecerá, no lo preparará para enfrentar los desafíos. Lo que interesa sobre todo es generar en el hijo, con mucho amor, procesos de maduración de su libertad, de capacitación, de crecimiento integral, de cultivo de la auténtica autonomía”* (260).

El Papa propone a los padres que *“La formación moral debería realizarse siempre con métodos activos y con un diálogo educativo que incorpore la sensibilidad y el lenguaje propio de los hijos”* (264).

Con acentos pedagógicos verdaderamente innovadores, Francisco nos recuerda que *“la educación moral es un cultivo de la libertad a través de propuestas, motivaciones, aplicaciones prácticas, estímulos, premios, ejemplos, modelos, símbolos, reflexiones, exhortaciones, revisiones del modo de actuar y diálogos que ayuden a las personas a desarrollar esos principios interiores estables que mueven a obrar espontáneamente el bien”* (267).

“El hogar debe seguir siendo el lugar donde se enseñe a percibir las razones y la hermosura de la fe, a rezar y a servir al prójimo”

Dentro del proceso educativo también debe tenerse en cuenta el valor de la disciplina, incluso del castigo, para que los niños y adolescentes se den cuenta de que *“las malas acciones tienen consecuencias”* (268). Pero el Papa quiere que de una manera positiva se enseñe a los hijos a pedir perdón, a reparar el daño hecho a los demás, a reconocer con agradecimiento que ha sido un bien para ellos crecer en el seno de una familia, a soportar las exigencias impuestas a lo largo de todo su proceso formativo.

Francisco nos recuerda que los procesos educativos exigen paciencia y nos asegura que *“Los aportes valiosos de la psicología y de las ciencias de la educación muestran la necesidad de un proceso gradual en la consecución de cambios de comportamiento, pero también la libertad requiere cauces y estímulos, porque abandonarla a sí misma no garantiza la maduración”.* (273)

El Santo Padre nos recuerda que *“la familia es la primera escuela de los valores humanos, donde se aprende el buen uso de la libertad”* (274). El texto presta atención también a la educación sexual *“en una época en que se tiende a banalizar y empobrecer la sexualidad. Sólo podría entenderse en el marco de una educación para el amor, para la donación mutua”* (280), que tiene un marco maravilloso en el ámbito familiar.

El proceso educativo de los hijos debe tener siempre en el horizonte la transmisión de la fe (287). Francisco dice que *“el hogar debe seguir siendo el lugar donde se enseñe a percibir las razones y la hermosura de la fe, a rezar y a servir al prójimo”.*

Secretariado Diocesano de Familia y Vida de Menorca

pensaments

Parecían ser meros gestos. Cosas pínanes. Los veías en tus padres. Constituían detalles a los que no les concedías mayor importancia, desconocedor, entonces, de las palabras de John Wooden: *“Son los pequeños detalles los que son vitales. Las pequeñas cosas hacen que sucedan cosas grandes.”* Sólo hoy sabes de su importancia en el crecimiento y solidez de la Fe. Tu madre, por ejemplo, se santiguaba cada vez que traía la compra a casa en un acto de acción de gracias hacia ese Dios que os daba ese pan del que teníais necesidad. Y Dios se hacía más presente en vuestras vidas.

Aún hoy tú haces lo mismo cada vez que llenas la nevera... Transmitían paz y valores... Bendecíais también la mesa y el

¿Solo gestos?

Padre ocupaba, en esa tesitura, complacido, una silla más que no por invisible era menos real... Y vuestro humilde hogar de posguerra estaba repleto de amorosa simbología religiosa... Cristo constituía un miembro más de la familia, primordial, esencial... Esa catequesis se basaba en palabras, pero tam-

bién en sublimes actos cotidianos... Al igual que esa defensa de los pobres y desvalidos que siempre habitaba en el corazón de tus progenitores...

No sé si habrá actualmente muchas imágenes religiosas en las casas de los creyentes o si los padres o padrinos se dejarán arrastrar, ante sus hijos, por los respetos humanos y la cobardía a la hora de proclamar y transmitir la Fe... Pero no, no eran gestos, eran mucho más: era poner de manifiesto la presencia y necesidad de Dios en vuestras vidas. Padres: no les hurtéis a vuestros hijos eso, porque *“eso”* no es cualquier cosa; *“eso”* es lo que, tarde o temprano, dará sentido a la vida de quienes tanto amáis... ¿Se lo robaréis?

Juan Luis Hernández Gomila

Diumenge XXIII de Durant l'Any

Lectura del llibre del profeta Isaïes

35, 4-7a

Digau als cors alarmats: Sigueu valents, no tingueu por! Aquí teniu el vostre Déu que ve per fer justícia; la paga de Déu és aquí, és ell mateix qui us ve a salvar. Llavors es desclouran els ulls dels cecs i les orelles dels sords s'obriran; llavors el coix botarà com un cérvol i la llengua del mut cridarà de goig, perquè l'aigua ha brollat a l'estepa, han nascut torrents en el desert; les terres resseques ara són estanys, el país de la set és ple de fonts d'aigua.

Salm responsorial 145

R: **Alaba el Senyor, ànima meva.**

Lectura de la carta de sant Jaume

2, 1-5

Germans meus, vosaltres que creis en Jesucrist, el nostre Senyor gloriós, no heu de comprometre la vostra fe amb diferències entre les persones. Suposem que, mentre estau reunits, entra un home ben vestit i amb un anell d'or, i entra també un pobre mal vestit. Si us fixàveu primer en el que va ben vestit i li dèieu: "Segui aquí que estarà millor", però al pobre li dèieu: "Tu queda't dret o seu aquí, als meus peus", ¿no faríeu diferències entre vosaltres? ¿No seríeu homes que jutgen amb criteris dolents? Escoltau, germans meus estimats: ¿No sabeu que Déu ha escollit els pobres d'aquest món per fer-los rics en la fe i hereus del Regne que ell ha promès als qui l'estimen?

Lectura de l'evangeli

segons sant Marc

7, 31-37

En aquell temps Jesús tornà del territori de Tir pel camí de Sidó, i se'n anà cap a la mar de Galilea, passant pel territori de la Decàpolis. Li dugueren un sord, que a penes sabia parlar, i li demanaren que li imposàs les mans. Jesús se l'endugué tot sol, enfora de la gent, li posà els dits a les orelles, escopí i li tocà la llengua, aixecà els ulls al cel, sospirà i digué: "Efatà", que vol dir, "obre't." A l'instant se li obriren les orelles, la llengua se li deslligà i parlava perfectament. Jesús els prohibí que ho diguessin a ningú, però com més els ho prohibia, més o explicaven a tothom, i no se'n sabien avenir. Deien: "Tot ho ha fet bé: fa que els sords hi sentin i que els muts parlin."

Lectura del libro de Isaïes 35, 4-7a

Decid a los inquietos: «Sed fuertes, no temáis. ¡He aquí vuestro Dios! Llega el desquite, la retribución de Dios. Viene en persona y os salvará. Entonces se despejarán los ojos de los ciegos, los oídos de los sordos se abrirán; entonces saltará el cojo como un ciervo y cantará la lengua del mudo, porque han brotado aguas en el desierto y corrientes en la estepa. El páramo se convertirá en estanque, el suelo sediento en manantial».

Salmo responsorial 145

R: **Alaba, alma mía, al Señor.**

Lectura de la carta del apóstol

Santiago

2, 1-5

Hermanos míos, no mezcléis la fe en nuestro Señor Jesucristo glorioso con la aceptación de personas. Suponed que en vuestra asamblea entra un hombre con sortija de oro y traje lujoso, y entra también un pobre con un traje mugriento; si vosotros atendéis al que lleva el traje de lujo y le decís: «Tú siéntate aquí cómodamente», y al pobre le decís: «Tú quédate ahí de pie» o «siéntate en el suelo, a mis pies», ¿no estás haciendo discriminaciones entre vosotros y convirtiéndoos en jueces de criterios inicuos? Escuchad, mis queridos hermanos: ¿caso no eligió Dios a los pobres según el mundo como ricos en la fe y herederos del Reino que prometió a los que lo aman?

Lectura del santo Evangelio

según san Marcos

7, 31-37

En aquel tiempo, dejando Jesús el territorio de Tiro, pasó por Sidón, camino del mar de Galilea, atravesando la Decàpolis. Y le presentaron un sordo que, además, apenas podía hablar; y le piden que le imponga las manos. Él, apartándolo de la gente, a solas, le metió los dedos en los oídos y con la saliva le tocó la lengua. Y, mirando al cielo, suspiró y le dijo: «Efatá», (esto es: «ábrete»). Y al momento se le abrieron los oídos, se le soltó la traba de la lengua y hablaba correctamente. Él les mandó que no lo dijeran a nadie; pero, cuanto más se lo mandaba, con más insistencia lo proclamaban ellos. Y en el colmo del asombro decían: «Todo lo ha hecho bien; hace oír a los sordos y hablar a los mudos».

"Efatà - Obre't"

Aquest diumenge l'evangelista ens presenta Jesús fent una volta pels pobles pagans veïns i ens narra la trobada amb una persona anònima sordmuda. A qui representa? Als Pagans, ja que ens trobem en territori pagà? ¿Als deixebles, ja que més avall, d'aquest capítol, se'ls diu "teniu ulls, i no hi veieu; orelles, i no hi sentiu?" Potser sigui una crida a cada un de nosaltres, un toc d'atenció per fer-nos adonar de les cegueres i sordeses que patim, és a dir, aquelles manques de comunicació que ens afecten, siguem "deixebles" o "pagans".

L'estrany ritual que segueix Jesús amb aquell home ens recorda al segon relat de la Creació de l'Home, que presenta Déu, com un terrisser que fa una figura de fang. Aquest ésser té ulls però no hi veu, té orelles però no hi sent, té boca però no ralla... fins que Déu no bufa el seu alè (Esperit) al nas d'aquell ésser; llavors esdevé un "ésser vivent".

Però, en l'Home, Déu no pretén només crear un "ésser vivent". Déu crea un ésser vivent que, a més, pugui participar de la seva mateixa Vida. Així l'acció de Jesús envers el Sordmut continua l'acció creadora de Déu: amb els dits li "forada" les orelles perquè pugui sentir-hi; amb la saliva (alè) li toca la llengua perquè quedi apta per a la comunicació. Fet tot açò, ve la invitació, "Efatà - Obre't", dirigida a la persona. L'Home "tancat", no veu ni sent realment els altres.

La lectura d'avui acaba amb l'afirmació que fan els testimonis del fet: "Tot ho ha fet bé: fa que els sords hi sentin i que els muts parlin". Aquestes paraules són un ressò d'aquelles altres amb què acaba el primer relat de la Creació: "Déu veié que tot el que havia fet era molt bo".

La "bondat" de l'Home radica en la seva capacitat de veure, sentir i parlar; és a dir: comunicar-se, i així poder participar en la vida de Déu (Trinitat). El relat d'avui és una convidada a "obrir-nos" a Déu i als demés, una convidada a la comunió.

Vicent Lladrés

Iconografia en claves de bóveda (i 24)

Guillermo Pons Pons

Foto: Toni Barber

Los anagramas de Jesús y de María

Iglesia de San Francisco de Asís de Ciutadella (i 6)

En la Edad Media se desarrolló un gran movimiento de devoción hacia el nombre de Jesús que se manifiesta en san Bernardo y que los franciscanos difundieron figurando en ello especialmente san Bernardino de Siena. Pero los orígenes de esta veneración se remontan a los primeros siglos de la Iglesia. San Agustín en su libro de las *Cofesiones* (III, 4, 3) dice: «Aun siendo yo niño de pecho lo había bebido y mamado con la leche de mi madre». En inscripciones paleocristianas con las tres primeras letras griegas de este nombre (*yota, eta, sigma*) IHS, a las que san Bernardino da una interpretación latina considerándolas como iniciales de la frase: *Jesus hominum Salvator* (Jesús Salvador de los hombres).

En 1530 Clemente VII concedía a los

franciscanos la celebración litúrgica del Nombre de Jesús, Su emblema figura en la octava clave de bóveda de esta iglesia

de Ciutadella. En muchas iglesias de la orden aparecía con las tres mencionadas letras situadas sobre un sol resplandeciente.

El «dulce nombre de María» aparece en la séptima clave con una grande y adornada letra «M» circundada por la inscripción: Ave gratia plena Dominus tecum (Lc 1,28), en letras mayúsculas blancas sobre fondo de color. Se trata de la fórmula más expresiva de la fe en la Inmaculada Concepción de María, una de las principales manifestaciones de la veneración mariana de los franciscanos. San Francisco como excelso trovador invitaba a todas las virtudes personalizando al aclamar a María diciéndole: «¡Salve santa Dama, santísima Reina, María, Madre de Dios, a ti que eres eternamente Virgen».

agenda

✍ Celebracions de la Mare de Déu de Gràcia

-Dimarts 7 de setembre: Primeres vespres en honor a la Mare de Déu de Gràcia, a les 19 h, a l'ermita-santuari de Gràcia.

-Dimecres 8 de setembre: Rosari i celebració de l'Eucaristia, a les 8.15 h, a l'ermita-santuari de Gràcia.

-Després, recepció de la imatge de la Mare de Déu i Eucaristia presidida pel bisbe Mons. Francesc, a les 11 h, a l'església de Santa Maria de Maó.

Octavari a la Mare de Déu de Gràcia: També dimarts 8 de setembre a l'ermita-santuari rosari i missa a les 19 h.

✍ Acolim els símbols de la Jornada Mundial de la Joventut

Les diòcesis de les Balears rebran els símbols de la Jornada Mundial de la Joventut 2023: la Creu Pelegrina i la icona de la Mare de Déu "Salus Populi Romani". Serà el proper dijous 16 de setembre, a les 19 hores, amb una vetlla de pregària a la Catedral de Mallorca

Important: Si algun jove està interessat en anar-hi i participar-hi, us podeu apuntar contactant amb en Sebastià Bosch, director del Secretariat d'Infància i Joventut, telefonant o enviant un WhatsApp al 649 339 766.

✍ Inscripcions per al nou curs de catequesi

"Vine a catequesi, connecta amb Jesús"

Del dilluns 13 al diumenge 19 de setembre s'iniciarà el termini d'inscripció per al nou curs de catequesi. Informeu-vos a la vostra parròquia.

notícies nostres

Festa del Martiri de Sant Joan Baptista

Divendres 27 d'agost capvespre es va celebrar la festa del martiri de Sant Joan Baptista a l'ermita de Sant Joan de Missa de Ciutadella. La celebració, que va comptar amb l'assistència d'un gran nombre de fidels, es va viure en un gran ambient de germanor i va comptar amb balls folklòrics i una actuació musical.

En la seva homilia, el bisbe Mons. Francesc va recordar que aquesta festa "ens convida a proclamar amb força i amb gran llibertat la veritat que hem rebut." La nostra fe és un gran tresor que hem d'aportar a la nostra societat. En aquest sentit, el nostre Bisbe va destacar algunes actituds necessàries:

En primer lloc, una forta experiència de fe, experimentant cada un de nosaltres la veritat de l'Evangeli, el goig de la trobada amb Crist.

En segon lloc, una bona formació cristiana. "Els cristians hem de conèixer bé tot

allò que professa la nostra Església. Així podrem evitar que sigui l'opinió pública la que determini les nostres conviccions i, per tant, els nostres criteris personals brollaran de la Paraula que Déu ha revelat als homes". I, finalment, tenir sempre una gran confiança en l'Esperit Sant, que porta a terme l'evangelització i és la nostra força personal.

Jesús ha d'ocupar el centre dels nostres pensaments i decisions, ha de créixer en nosaltres. "La nostra missió és obrir les portes perquè entri aquesta llum de Crist en el cor dels homes", va concloure Mons. Francesc.

Sonia Febrer Romero

Fotos: Toni Barber

JOSEP SALORD FARNÉS I ES MIGJORN

La seva relació amb el senyor Josep Salord es concreta al temps de la seva estada as Migjorn a partir de juliol de 1943, primer com a regent de la parròquia i a partir de 1948 com a ecònom, fins a la seva tornada a Ciutadella a l'octubre de 1951, i fou intermitent limitada per les vacances d'estudiant.

Amb la intenció de fer un relat coherent, pens que s'ha fet més fantasia que versemblança quan s'ha tractat l'etapa que el senyor Salord va viure as Migjorn, creant un personatge que no va ser, almenys en aquell lloc i moment.

La destinació as Migjorn s'ha vist com una postergació o marginació, cosa que el bisbe Pascual mai degué pretendre. Pens, però, que va ser un nomenament desencertat, que posà el senyor Pepe en lloc i càrrec inadequats. Però el bisbe quan prenia una determinació refermava la seva autoritat amb la frase: "Ho he consultat amb el Sagrari", amb la qual l'escollit quedava indefens.

Una de les primeres ocupacions a la parròquia va ser la de continuar les obres de la capella major de Sant Cristòfol, amb l'acabament del retaule a l'abril de 1944 pel mestre Jaume Bagur Arnau, imitant el que havia estat destruït el 1936, i la reforma del presbiteri, que fou beneït el 8 de desembre del mateix any. Dos anys justs més tard va ser beneïda la capella de la Puríssima, i el dia 1 d'octubre de 1950 la capella del Santíssim, ambdues amb la intervenció de Francesc Hernández Mora i de Joan Moll Pons, en Mollet. L'any anterior, en la capella de Sant Josep el 15 de maig i el 25 d'octubre havia col·locat les imatges de Sant Isidre Llaurador, i de Sant Crispí, respectius patrons dels treballadors del camp i dels artesans saba-

ters, ocupacions llavors majoritàries as Migjorn.

L'exaltació eufòrica falangista iniciada el 1939, en especial les celebracions del 8 de febrer i del 18 de juliol, davant la "Creu de los caídos", amb l'assistència d'autoritats del "Movimiento", regidors municipals, rector i guàrdia civil, retent homenatge a algun voluntari de la "División Azul" que havia retornat al poble, iniciava ja una progressiva mitigació quan el senyor Pepe va arribar as Migjorn i ell seguí el corrent sense recança. La previsible victòria sobre els estats feixistes impedia que el règim espanyol pogués anar més enllà, encara que quedà enquistat durant massa anys.

Pel que fa a pràctiques religioses introduïdes durant el segle XIX, de progressiva castellanització: mes de Maria, mes del Cor de Jesús, etc. el senyor Salord les va conservar sense modificacions.

Seguint la tradició no interrompuda as Migjorn, feu sempre la predicació en la llengua del poble, això sí, de manera curosa, perquè estimava la llengua. El senyor Pepe, en la conversa ordinària sabia escoltar la gent i quan descobria una paraula o una expressió desconeguda, l'estudiava amb rigor per saber-ne l'origen i autenticitat, no amb ànim esquifit i reduccionista, sinó amb esperit obert i visió enriquidora de la nostra llengua catalana.

La seva especial devoció a la Mare de Déu, feia que els sermons de la Puríssima, la Soledat i de la Mare de Déu d'Agost, fossin especialment emotius. Precisament eren els anys en què s'estava preparant la definició dogmàtica de l'Assumpció de la Mare de Déu, i el bisbe s'interessà per conèixer les creences sobre aquest tema. El senyor Salord li envià el text del *Sant Traspàs de la*

Josep Salord amb Antoni Moll Camps en una travessia segurament a Mallorca. Fons familiar Bagur Salord.

Mare de Déu, recollit per Camps i Mercadal en el *Folklore Menorquí*. Aquell tema el comentava sovint, fins a publicar l'any 1949 un article en la "Pàgina Menorquina" de la revista *Monte Toro*, en què relacionà aquest text amb el Misteri d'Elx. L'interès de Salord pel Sant Traspàs es mantingué i publicà a *El Iris* (8/9/1951): "El misterio de la Asunción en los poetas valencianos del siglo XV", que firmà Jordi March, pseudònim que degué elegir per la significació topogràfica d'un lloc migjorner, i remembrances valencianes.

Estant as Migjorn va conèixer Mascaró Passarius, quan aquest trepitjava tota Menorca per fer-ne un detallat mapa, amb la replega directa de llocs i noms. El senyor Salord l'assessorà en la correcta transcripció de toponímia i junts van visitar la descoberta basílica de Son Bou, que relacionà amb el nom aràbic de Sa Canasia. La relació entre Salord i Mascaró va ser fecunda per les dues parts.

Si a l'arribar as Migjorn, la timidesa i el caràcter una mica retret del senyor Pepe no afavorien la comunicació amb la gent, a poc a poc la seva bonhomia i senzillesa anaren conquerint l'estimació de la gent, sense fer diferències entre fidels més propers o no practicants, ni discriminacions per motius socials, polítics, com demostrà el poble en el moment del seu relleu a la parròquia.

Joan Pons Moll

Josep Salord amb un grup d'amics, segurament as Migjorn. Arxiu familiar Bagur Salord.